

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Crisis Theologica

Cárdenas, Juan de

Sevilla, 1687

Dissertatio XI. An detur præceptum speciale Fidei; & quoties teneantur
elicere Fidei actum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75689](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75689)

DISERTATIO XI.

*An detur præceptum speciale
Fidei; & quoties teneamur
elicere Fidei actum.*

CAPVT I.

*Refertur propositio damnata;
& deciditur prior pars
questionis.*

ARTICVLVS I.

Statuitur conclusio.

SVMMARIVM.

*Qui docent eam propositionem, non ne-
gant præceptum credendi, sed illud
esse speciale, & per se. n. 1.*

*Dari præceptum fidei constat ex mul-
tis Sacra Scriptura locis. n. 2.*

*Hoc præceptum partim est positivum,
partim est negativum. n. 3.*

*Præceptum credendi esse per se, constat
ex communi sensu Theologorum.
n. 4. & 5.*

PROpositio 16. damnata in hoc decreto hæc est: *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.* Et qui hanc propositionem docuerunt, non videntur negare præceptum credendi; sed solum negare, id non esse speciale, & secundum se, propter ipsam virtutem Fidei exercendam, sed solum propter alias virtutes, & in ordine ad illas exercendas. Sicut cum quis vocet ieiunium, illa obligatio non ori-

tur à virtute abstinentiæ, sed à virtute Religionis, quæ præcipit impletionem voti. Ita dicunt, præceptum Fidei non obligare ratione sui, & per se, sed obligare quatenus dirigit ad alias virtutes exercendas.

2. De hac materia scripsit egregie P. Suarez disp. 13. de Fide sect. 1. & 2. Et in primis datum esse hominibus præceptum obligans ad interiorem fidem, sic probat sect. 1. nu. 2. [Hæc assertio. . . est certa secundum Fidem. Habetur expressa 1. Ioan. 3. *Hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine Filij eius.* Deinde colligitur ex quadam certa regula, quod omnia, quæ in Scriptura proponuntur sub comminatione æternæ damnationis, posita sunt sub rigoroso præcepto; sicut Paulus post multa, quæ dixerat ad Galatas 5. subiunxit: *Qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt.* Et sicut Christus dixit Ioan. 6. *Nisi manducaveritis carmem Filij hominis, &c. Non habebitis vitam in vobis.* Nam inde optime colligitur præceptum graviter obligans. Et ratio est: quia nemo damnatur, nisi propter peccatum lethale; omne autem peccatum est contra præceptum iuxta definitionem suam. At vero Fides exigitur in scriptura sub tali comminatione Math. vlt. *Qui non crediderit, cõdemnabitur.* Ad Hebr. 2. *Quomodo nos effugimus, si tantam neglexerimus salutem:* Et cap. 10. *Iustus ex Fide vivit; quod si subtraxerit se, non placebit anima mea.* Est ergo Fides sub præcepto rigoroso obligante sub reatu æternæ damnationis. Hæc Doctor eximius, qui multa alia superaddidit in confirmationem huius veritatis. Et præcipue id convincit ex eo, quod disp. 12. ostenderat, nempe Fidem esse necessariam necessitate medijs ad salutem æternam: eo quod media ad hanc salutem consequendam non possunt non esse præcepta.

Ex-

Explicat postea quomodo hoc præceptum sit iuris divini, & quomodo iuris naturalis, & supernaturalis.

3. Explicat deinde à num. 7. quomodo hoc præceptum partim sit negativum, partim positivum. Et quomodo, quæ negativum est, prohibeat non solum negationem, sed etiam dubitationem, & formidinem voluntariam, propter summam certitudinem, quæ est de essentia actus Fidei. Et quæ positivum est, obliget ad audiendam, & addiscendam Fidem, & facta sufficienti propositione, ad credendum per actus internos Fidei supernaturalis.

4. In sect. 2. tractat id, quod proprius accedit ad materiam huius propositionis. Nam num. 3. sic statuit conclusionem [Dicendum est, dari in Fide speciale & proprium præceptum ad illam pertinens, etiam ut præcise in spectu sine obligatione aliarum virtutum, proxime & per se ad ipsam Fidem non pertinentium. Hanc assertionem existimo certam, & communem Theologorum: nam in hoc sensu loquuntur de præcepto, cum affirmant illud dari de Fide.] Et pro eâ in terminis tradita citat P. Valentiam, P. Azor, & P. Thomam Sanchez.

5. Et hinc colligitur ex mente P. Suarij, quam iure merito damnata sit ea propositio 16. cum Doctor eximius asserat, hanc nostram & suam assertionem esse certam, & communem Theologorum; propositio autem, quæ contradicit sententiæ certæ, & communi Theologorum, est positive improbabilis, & certo falsa; & si relaxat conscientiam, est scandalosa, ut ostendi in 1. part. Cris. Theol. disp. 9. c. 20. art. 7.

ARTICVLVS II.

Discutiuntur, & vindicantur argumenta, quæ pro hac conclusione affert P.

Suarez.

SVMMARIVM.

Argumentum probans, dari negativum præceptum Fidei. n. 6.

Aliud argumentum desumptum ab eo, quod Deus est obiectum primum intellectus. n. 7.

Quid censeat Lugo de hoc argumento. n. 8.

Quomodo Lugo non recte perceperit mentem Suarij. n. 9.

Quomodo fides sit perfectio supernaturalis hominis; & quomodo inde inferatur præceptum per se. n. 11.

Obiectiones Cardinalis solutæ. n. 12. & seqq.

Quomodo intelligatur, fidem esse partem iustitiæ. n. 15. & 16.

Quomodo fides præcipiatur directe simul, & indirecte. n. 18.

Quomodo fides præcipiatur, ut fidelis sit bene instructus. n. 21.

Fides licet sit medium respectu charitatis; etiam præcipiatur per se. num. 22.

6. **P**robat primo. Nam hæresis est speciale peccatum contra virtutem Fidei, per quod habitus supernaturalis Fidei amittitur: sed non potest esse speciale peccatum contra virtutem, nisi detur speciale præceptum de tali virtute; non enim est peccatum, nisi sit contra præceptum: datur ergo speciale præceptum Fidei. Sic enim si quis voveat ieiunium, violatio eius voti non est contra virtutem abstinentiæ, sed contra Religionem: quando autem datur præceptum ieiunij, quod quidem iniun-

Q9 gitur

Valen.
Azor.
Th. San

gitur propter virtutem abstinentia; violatio eius est cōtra virtutem abstinentia. Et quidem hoc argumentum probat, esse speciale præceptum Fidei, & per se, qua negativum est, & quatenus obstringit ad non dissentiendum, nec formidandum circa veritates Fidei; hæresis enim, dubitatio, & formido violant præceptum, qua negativum: Reliqua autem argumenta Suarij probant etiam, dari præceptum Fidei *per se*, etiam quatenus affirmativum est, & obligat ad actus Fidei exercendos.

7. Probat secundo. Nam quod attinet ad obligationem credendi veritates, quæ sunt de Deo, & de Divinis perfectionibus, est speciale præceptum Fidei. [Quia Deus est primum & per se obiectum Fidei; in cuius cognitione maiori ex parte hominis perfectio consistit, ut dixit Dionysius cap. 4. de Divinis nominibus, & in ordine naturali cognovit Aristoteles 10. Et hic. cap. 7. & 8. ponens summam perfectionem hominis in cognitione summi veri, ut etiam D. Thom. attingit 2. 2. q. 167. art. 1. ergo in ordine supernaturali cognitio Dei, quæ est per fidem, per se, ac directe præcipitur propter perfectionem ipsius hominis.] quæ sunt verba P. Suarij. Qui nu. 5. hæc superaddit. [Ideo etiam ipsa per se, & propter se propriam affert præcepti obligationem, & maxime ut ad Deum cognoscendum terminatur. sic enim in ea suo modo consistit huius vitæ participata felicitas iuxta illud: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum.*]

8. Accessit Lugo Card. disp. 13. de Fide sect. 2. num. 28 ad hæc argumenta P. Suarij; & ei non videntur efficacia, subiungens (Ego paulo aliter sentio, totam illam obligationem directam, quæ oritur specialiter ex virtute Fidei, fundari solum in debi-

to colendi Divinam autoritatem nobis loquentem, cui eo ipso debemus cultum supremum intellectualem, quem exhibere debemus per assensum firmissimum, præstando fidem ipsi, quæ Deus nobis determinate dicit, quæ fidem eo ipso, quod nobis determinate aliquid dicit, à nobis videtur exigere, nec possumus sine gravi irreverentia eam negare, ut supra explicuimus. Quare omnes alia rationes, quas Suarez accumulat ad eam obligationem probandam, non videntur mihi satis efficaces, nisi ad hanc unam reducantur.) & paucis interiectis subiungit n. 29. (Deum esse obiectum primum nostræ Fidei, non probat, hanc obligationem directam circa materiam, quæ pertinet ad cognoscendum ipsum Deum; nisi aliunde constet, voluisse nobis Deum hæc ipsa revelare eo animo, ut omnino deberemus talem revelationem specialiter audire, & percipere. Diximus enim supra, non obligari nos de facto ad credenda explicite, & determinate omnia, quæ Deus in scripturis Sacris, vel aliter revelavit; quia non eo animo revelavit, ut obligaret nos ea in particulari audienda.) & post ad pauca superaddit: (Potuisset ergo etiam Deus, si voluisset, revelare nobis libere eam omnia, quæ de se ipso revelavit, hoc est, non exigendo fidem, nec attentionem specialem ad ea, sicut nunc de facto multa nobis de se ipso revelavit. Quo etiam casu Deus potuisset esse obiectum primum, & attributionis Fidei: quia licet Fides per se non obligaret ad explicitam cognitionem eorum, quæ ad Deum etiam pertinerent, potuisset tamen Deus ea omnia ad hunc finem revelare, ut si homo vellet attendere, posset explicite notitiam Divinitatis comparare.) Deinde ad id, quod colligit P. Suarez, nempe ex eo, quod cognitio Dei est perfectio intel-

tellectus humani, inferri, quod præceptum de cognitione Dei per fidem sit per se, & non solum propter charitatem exercendam; resistit Card. Lugo num. 30. sic: (In primis hoc argumento probaretur, esse etiam obligationem directam ex virtute Fidei, ut omnes procurarent credere explicite quicquid Fides tradit de perfectionibus, & attributis intrinsicis Dei: nam perfectio hominis non est cognitio confusa Dei, sed distincta, qualis saltem in hac vita comparari potest.) Hucusque Lugo.

9. Sed sane existimo, Cardinalem non penetrasse mentem P. Suarj. Huius enim assertio continet duplicem partem: prima est, dari præceptum Fidei supernaturalis; secunda est, hoc præceptum non solum esse cognitionis Dei, tamquam medij ad sanctificationem hominis, sed etiam cognitionis Dei *per se*, & *propter se*. Primam partem demonstravit Suarius in sect. 1. hanc autem secundam in sect. 2. eiusque argumenta solum tendunt ad hanc secundam partem probandam. Et quia Lugo existimavit argumenta Suarj referri ad utrūque, ideo inefficacia ei visa sunt.

10. Itaque id primum argumentum nostri Doctoris sic procedit. Si præceptum Fidei, & cognitionis supernaturalis Dei, quod iam præsupponitur tamquam certum, solum esset de cognitione Dei tamquam de medio ad sanctificationem hominis requisito, & non *per se*, nec *propter se*; Deus non esset obiectum primum intellectus humani: quando enim requiritur cognitio obiecti A. solum propter cognitionem, vel amorem alterius obiecti; obiectum A. non est obiectum primum, siquidem in esse obiecti ordinatur ad aliud.

11. Secundum argumentum desumptum ab eo, quod cognitio summi veri est summa perfectio in-

tellectus humani, sic procedit. Nam si dicatur præceptum de cognitione supernaturali Dei per fidem non esse de Fide *per se*, sed propter sanctificationem hominis, & tamquam medium ad illam; ex hoc ipso sequitur, quod id præceptum sit propter perfectionem supernaturalem hominis: atqui cognitio supernaturalis Dei est perfectio supernaturalis ipsius hominis, sive intellectus humani: ergo præceptum ordinatur ad cognitionem supernaturalem Dei propter se ipsam, & non propter solam perfectionem supernaturalem voluntatis.

12. Hinc facile respondetur ad obiectiones Cardinalis. Ad primam respondeo, eam rationem de obiecto primario non afferri à Suario ad probandam obligationem præcepti; sed hac supposita, probat, non præcipi Fidem solum propter aliud, sed propter obiectum primum, quod tale non esset, si solum præcipere propter aliud.

13. Ad secundam obiectionem desumptam ex eo, quod potuisset nobis revelare libere ea, quæ revelavit; & hinc etiam posset Deus esse obiectum primum nostræ Fidei libere nobis insinuata; dico, etiam in hac obiectione supponi, id argumentum de obiecto primario assumi ad probandum præceptum: quod tamen nullo modo id assumit Suarius ad eum finem. Ideo ea obiectione nihil lædit ratiocinationem Suarj.

14. Ad tertiam obiectionem desumptam ex eo, quod esset obligatio directa ex virtute Fidei ad credenda explicite omnia, quæ Deus de se ipso revelavit; quia credere ea omnia explicite est perfectio intellectus: respondeo eam non militare contra ratiocinationem Suarj, qui non inde probat esse talem obligationem; sed solum quod obligatio, quæ probata præsupponitur, non sit solum prop-

ter aliam perfectionem hominis, sed propter ipsam Dei cognitionem, quæ etiam est perfectio supernaturalis ipsius hominis. Ad id, quod addit, perfectionem hominis non esse cognitionem Dei confusam, sed distinctam; respondeo cognitionem distinctam esse maiorem perfectionem; sed id non tollit, quod etiam cognitio confusa Dei sit perfectio intellectus humani, maxime attenda huius imbecillitate.

15. Obiicit quarto sic: (neque etiam est magis efficax argumentum, quod affert Suarez ex eo, quod Fides est necessaria tamquam pars ipsius iustitiæ; quam iustitiam per se, & directe debet homo procurare. . . Et quidem Fides actualis non est pars iustitiæ, à qua formaliter homo dicitur iustus, sed dispositio remota ad illam.)

16. Respondeo, iustitiam sumi in duplici acceptione. Prima, pro gratia iustificationis. Secunda, pro exercitio virtutum, quod præstant præcipue iusti, iuxta id, quod dixit Christus D. Math. 3. *Sic nos decet implere omnem iustitiam.* Asserit ergo P. Suarez, Fidei actum esse partem iustitiæ in hac secunda acceptione. Cum ergo Fides præcipiatur propter exercitium iustitiæ, inde arguit, Fidem præcipi propter exercitium ipsius meritis virtutis.

17. Obiicit quinto contra eam partem assertionis, quod præcipiatur directe & per se assensus Fidei, qui terminatur ad materias morales, v. g. quo creditur id, quod est de Fide circa charitatem, spem, Castitatem, &c. sic (Non probatur efficaciter hæc obligatio directa ex virtute Fidei ad eos assensus argumentis, quæ ad hoc probandum ex ipso retulimus. Non primo argumento, ex eo quod Fides non practico modo, sed speculativo proponit hæc obiecta. Per hoc enim

non excluditur obligatio indirecta: nam omne illud potest cadere sub obligationem indirectam alicuius virtutis, quod potest esse medium necessarium ad id, ad quod virtus illa directe & per se obligat.)

18. Pro responsione adverte primo, eo argumento non probari à Suariorum obligationem præcepti, quæ iam supponitur probata in sectione antecedenti. Adverte secundo ex sententia nostri Doctoris Fidem, qua suam doctrinam extendit ad cognoscendas materias virtutum, præcipi directe, & indirecte. Indirecte quidem, quatenus est medium ad virtutes exercendas; directe vero quatenus ipsa Fides est virtus per se expectibilis. Adverte tertio actum speculativum posse esse medium ad praxim virtutum, non per se formaliter & immediate; sed quatenus ex cognitione speculativa infertur alia cognitio practica, quæ dirigit ad operationem. Adverte quarto dari in Fide actus speculativos, & practicos: V. g. iste est speculativus, *Castitas placet Deo*: est practicus iste, *Debemus Castitatem inviolatam servare.* Et uterque est assensus Fidei, cum assentiamur propter testimonium Dei revelantis.

19. Iam vero respondeo, non excludi obligationem indirectam Fidei, quatenus est medium ad alias virtutes exercendas; sed debere etiam admitti obligationem Fidei per se & propter se. Ex eo enim, quod assensus Fidei sit speculativus, est etiam per se & propter se expectibilis. Coadiuvatur autem hæc ratio ab alia præcedente; quia cum sit per se expectibilis, & sit modo dicto pars iustitiæ, datur etiam obligatio per se & propter se.

20. Obiicit sexto sic: (secundum etiam argumentum, quod affert, videtur confundere obligationem directam cum indirecta: si enim oritur

ex eo, quod hæc Fidei cognitio circa materias morales est per se necessaria ad perfectionem hominis Christiani, ut Christianus est, & ut sit aptus, & instructus ad bene vivendum; iam ergo, non est obligatio per se, sed propter aliud, nempe quia est medium necessarium ad bene & Christiane vivendum.)

21. Respondeo, aliud esse, quod Fides sit necessaria, ut quis se applicet ad bene vivendum; & aliud, quod sit necessaria, ut sit bene instructus de rebus spectantibus ad bene vivendum. Primo modo est necessaria tamquam medium; at vero secundo modo, etiam si homo nolit se applicare ad bene vivendum, per se est expectabilis, ut in his sit bene instructus doctrina bona & laudabili.

22. Potest etiam obiici septimo. Omnia præcepta ordinantur ad charitatem tamquam media ad finem; nam *finis* omnis præcepti est *charitas*, ut ait Apostolus 1. ad Timoth. 1. de quo late egi disert. 6. cap. 2. art. 4. à num. 36. ergo præceptum Fidei ordinatur ad charitatem tamquam medium ad finem: ergo non præcipitur propter se, sed propter charitatem.

23. Respondeo, quamvis ea, quæ sunt media ad consequendum finem, appetantur propter finem; nihil obstat, quominus appetantur etiam per se, & independenter à fine. Sic iter Romam versus est medium ad obtinendam dignitatem desideratam, & assumitur propter illam; & tamen nihil obstat, quo minus ipsum iter assumatur per se, & independenter ab eo ambitu dignitatis. Similiter ergo licet præceptum Fidei ordinetur ad charitatem tamquam ad finem; potest ipsa fides præcipi per se & propter se.

ARTICVLVS III.

An damnata maneat propositio, si asserat præceptum Fidei, qua negativum est, & qua affirmativum non esse per se, sed indirectum?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi proponitur. n. 25.

Propositio asserens præceptum affirmativum Fidei non esse per se, damnata est ab Alexandro VII. n. 26.

Continetur etiam sub damnatione facta ab Innocentio XI. n. 23.

24. **C**onstat ex art. præced. tamquam cerum, & indubitabile, præceptum Fidei, qua negativum est, sive qua interdicat dissensum à Fide, dubitationem, & formidinem, esse per se, & propter se: nam hæresis, dubitatio, & formido de rebus Fidei sunt specialia peccata, quæ opponuntur speciali præcepto Fidei, & non opponuntur præceptis aliarum virtutum. Inquirimus ergo, an contineatur sub hac damnatione Innocentij XI. propositio affirmans, præceptum, qua obligans ad eliciendos actus Fidei, sive qua affirmativum est, non esse speciale, & per se; dummodo asserat, esse speciale & per se, qua negativum est, & interdicens ea peccata opposita Fidei?

25. Et videtur ea opinio non contineri sub ea damnatione. Nam propositio damnata asserit: *Fides non videtur cadere sub præceptum speciale & per se.* Sed propositio modo explicato tradita non admittit, quod hæc damnata continet: ergo non manet damnata. Probatur Minor: Nam propositio damnata negat, Fidem cadere sub præceptum speciale & per se:

se: sed hæc altera propositio, de qua inquirimus, affirmat Fidem cadere sub præceptum speciale & *per se*, scilicet negativum: ergo hæc non manet damnata, cum hæc non affirmet, quod altera negat.

26. Dicendum tamen est primo, eam propositionem sic explicatam contineri sub damnatione Alexandri VII. Nam prima propositio ex damnatis ab Alexandro VII. hæc est: *Homino nullo unquam vite sue tempore tenetur elicere actum Fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Vbi notabis primo, non loqui eam propositionem de præcepto negativo, qua prohibente hæresim; sed de affirmativo præcipiente hominibus elicere actus Fidei. Notabis secundo, non loqui de præcepto Fidei, quatenus hæc est necessaria ad alias virtutes exercendas; sed quatenus iniungit eas ipsas virtutes Fidei, spei, & Charitatis: vt clarissime constat ex illis verbis *ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.*

27. Hinc fit, damnatam manere propositionem, quæ affirmat, præceptum Fidei non dari affirmativum, & præceptivum actuum Fidei, propter ipsam virtutem Fidei, sed solum propter exercitium aliarum virtutum. Etenim propositio, quæ id affirmat, dicit, Fidelem non teneri elicere actum Fidei ex vi præcepti Divini ad eam virtutem pertinentis: sed id expresse damnat Alexander: continetur ergo sub eius damnatione.

28. Dicendum est secundo, eam propositionem, de qua inquirimus, quamvis prima facie videatur non includi sub damnatione Innocentij XI. eo quod censura Pontificis non distinguat inter præceptum Fidei affirmativum, & negativum; tamen re altius considerata, contineri etiam sub damnatione Innocentij XI. Pro-

batur. Nam Innocentius loquitur in eodem sensu, ac Alexander VII. sed, vt constat ex conclusione I. Alexander loquitur de præcepto Fidei affirmativo: ergo de eodem loquitur Innocentius, & consequenter damnat propositionem asserentem, non dari præceptum Fidei affirmativum speciale, & *per se*.

29. Minor probatur. Nam initio decreti approbat Innocentius, & affirmat, esse salubre animabus, quod Alexander VII. decrevit circa censuram propositionum. Sic enim ait: [Et salubre opus in segregandis noxijs doctrinarum pascuis ab innoxijs, à foelicis recordationis Alexandro VII. prædecessore suo inchoatum prosequi volens.] Ergo cum approbet decretum Alexandri, & propositio damnata ab Innocentio contineatur in prima propositione damnata ab Alexandro, censendus est Innocentius locutus esse in eodem sensu, ac prædecessor.

CAPVT II.

Refertur propositio 17. damnata, & discutitur, quoties tenemur elicere actum Fidei.

ARTICVLVS I.

Prænotantur, quæ certa sunt, & proponuntur aliorum opinionones.

SYMMARIVM.

Diversitas damnationis facta ab Alexandro VII. & ab Innocentio XI. num. 30.

Duplex modus obligationis elicendi actum Fidei. n. 31.

Hæc

Hæc damnatio non includit obligationem eliciendi actum Fidei ex præcepto Fidei per se. n. 32.

Varia opiniones circa tempus, quo obligat præceptum Fidei. num. 33. & seqq.

30. **A**lexander VII. in decreto anni 1665. vt retuli supra art. 3. damnauit propositionem asserentem, nullo vnquam tempore vitæ teneri nos elicere actum Fidei, ex vi præcepti pertinentis ad virtutem Fidei. Tamen Innocentius XI. procedit vterius, & damnat propositionem asserentem, *satis est actum Fidei semel in vita elicere.*

31. Pro huius materiæ explicatione, oportet advertere, dupliciter posse nos obligari ad eliciendum actum Fidei; vel ex vi præcepti affirmatiui Fidei; vel ex vi aliorum præceptorum, quæ impleri non possunt, nisi præcedat actus Fidei.

32. Deinde certum est, in hac propositione, & damnatione eius, non fieri mentionem præcepti per se Fidei. Et consequenter vi censuræ istius 17. propositionis, non tenemur asserere, quod vi præcepti Fidei tenemur repetere actum Fidei, sed solum quod illum tenemur repetere, siue ex præcepto Fidei, siue ex præcepto aliarum virtutum postulantium, quod præcedat actus Fidei. Si autem simul assereretur, numquam teneri ad eliciendum actum Fidei, damnata maneret ea propositio ex censura propositionis 16. posita cap. 1. & ex censura Alexandri VII. in primam propositionem, vt supra retuli. Itaque conformabitur censuræ & præcepto Pontificio, qui dixerit esse præceptum speciale per se ex virtute Fidei, & obligari nos ad eliciendos actus Fidei non semel, sed sæpius, saltem ex vi aliorum. Ex eo præcipue quod (vt dicam ait. 5.) præceptum per se Fidei

non solum impletur cum elicitur actus Fidei ex proprio motivo Fidei, sed impletur etiam cum elicitur ex motivo aliarum virtutum.

33. Postulat autem hæc censura præfata propositionis 17. vt decidamus eam quæstionem, (Quo tempore, & quoties obligemur ad actum Fidei eliciendum?) Varia sunt opiniones doctorum, quas referunt, & refellunt P. Suarez disp. 13. de Fide sect. 5. & P. Thomas Sanchez, lib. 2. Sum. cap. 1. Alij enim dicunt, obligari ex præcepto Fidei per se in diebus festis; alij non in omnibus diebus festis, sed in illis, in quibus celebrantur aliqua mysteria Fidei; tunc enim virtute præcepti Fidei dicunt teneri nos elicere actum Fidei circa talia mysteria. Alij, solum teneri nos ad aliquem actum Fidei; non pro tempore determinato, sed pro cuiusque arbitrio. Videat, qui voluerit, apertas impugnationes apud Authores relatos.

34. P. Suarez citatus affirmat, præceptum Fidei obligare adultum infidelem, vbi sufficienter illi proposita sunt obiecta Fidei, quia hoc debetur authoritati Dei revelantis. Puerum autem baptizatum, vbi primum pervenit ad plenum vsum rationis, teneri ob eandem rationem ad eliciendum actum Fidei: quod intelligitur, cum primum instruitur de rebus Fidei, aut advertit ad obligationem addiscendi mysteria Fidei. Teneri iterum ad actum Fidei, quando coram Tyrano examinatur de sua Fide. Teneri iterum in articulo mortis: quia id tempus oportunius implendi præceptum, & profitendi se Christianum. Teneri etiam, quando vrget tentatio contra Fidem: quia tunc præceptum Fidei vrget ad firmandum se in fide.

35. Vbi advertendum est, nomine tentationis contra Fidem non intel-

*P. Suar
P. Th.
Sanch.*

P. Suar

intelligi suggestionē Sathanae contra Fidem respectu eius, qui firmissime adharet Fidei, & in quo nullum est periculum labendi in hèresim, aut formidinem advertenter: hic enim si cogitationem aliò divertat, nullo actu Fidei elicit, non peccabit contra præceptum Fidei. Nomine enim tentationis contra Fidem intelligitur illa, quæ exponit intellectum hominis periculo vacillandi advertenter. Quod dictum est propter scrupulos.

Hozes. 36. Hinc inferitur, quod Mag. Hozes in expositione propositionis 17. num. 25. non satis calluerit mentem P. Suarii disp. 13. de Fide sect. 5. num. 6. proponit enim Hozes hæc sola verba P. Suarii, *Raro, vel nunquam datur talis obligatio*, & ideo asserit, hanc propositionem Suarii subiacere huic damnationi. Qui si antecedentia, & subsequencia consideraret, non damnaret propositionem Suarii. Proderit autem ad perfectam intelligentiam propositionis damnatæ examinare mentem Doctoris eximij circa hoc punctum.

37. Ad cuius mentem penetrandam præmittendum est primo. Suarium docere, ex vi aliorum præceptorum, quæ diversa sunt à præcepto fidei, teneri hominem elicere plures actus Fidei, illis verbis: *In alijs vero temporibus vita sufficienter impletur hoc præceptum exercendo alios actus Religionis, charitatis, aut spei, quia regulariter non fiunt sine usu Fidei.*

38. Secundo præmittendum est, quod num. 32. notavi, in damnatione huius propositionis 17. non exigi, quod actus Fidei sapius exerceatur ex motivo Fidei, aut ex obligatione præcepti Fidei, sed quod sapius, & nõ semel tantum, exerceatur; de motivo autem nihil dicitur in damnatione, & ideo non loquitur de præcepto *per se* Fidei, neque de præcepto Fidei ex

obligatione aliarum virtutum; sed abstrahit ab utroque.

39. Tertio. Præceptum *per se* Fidei impleri etiam, non solum cum elicitur actus Fidei, sed etiam cum elicitur ex obligatione præceptorum aliarum virtutum; vt in simili dixi de præcepto *per se* charitatis disert. 6. cap. 2. art. 2. à num. 14. & pluribus exemplis comprobavi; & iterum ostendam infra num. 57. & denotant ea verba relata P. Suarii, *sufficienter impletur hoc præceptum exercendo alios actus, Religionis, &c.*

40. Quarto. Ex supra dictis num. 34. constat, P. Suarium admittere quatuor tempora, in quibus determinate obligat præceptum speciale, & *per se* Fidei independenter à præceptis aliarum virtutum. Et ita cum ponit ea verba relata, *Raro, vel nunquam datur talis obligatio*, expresse intelligit, id ita esse, vltra ea quatuor tempora relata, & vltra tempora, in quibus obligantur Fideles ex præceptis aliarum virtutum.

41. Hinc evidenter constat, quomodo Suarii doctrina non subiacet huic damnationi. Primo. Propositio damnata est illa, quæ affirmat, *satis esse, elicere actum Fidei semel in vita*: sed Suarius non docet, id satis esse; cum admittat multa tempora, in quibus obligat præceptum Fidei: ergo doctrina Suarii non est propositio damnata.

42. Secundo. Propositio 17. damnata non loquitur de præcepto *per se* Fidei, sed solum de obligatione elicendi sapius actum Fidei: sed in illis verbis à Magistro Hozes relatis, Doctor eximius loquitur de præcepto *per se* Fidei, & non de quacumque obligatione elicendi actum Fidei: ergo propositio damnata, & propositio Doctoris eximij non agunt de eodem obiecto; & consequenter propositio Suarii longe diversa est à propositione damnata. Ter-

43. Tertio. Nam dato (& non concessio) quod propositio 17. damnata loqueretur de obligatione præcepti *per se* Fidei cum eadem præcisione, cum qua loquitur Suarius; adhuc non comprehendit doctrinam Suarii. Ut enim comprehenderet, opus esset, quod Suarius admitteret, satis esse, quod semel eliceretur actus Fidei: sed id non admittit Suarius, cum expresse ponat quatuor tempora, in quibus vrget præceptum *per se* Fidei: ergo non comprehendit doctrinam eius.

44. Quarto. Nam dato iterum, quod propositio damnata loqueretur præcise de obligatione præcepti *per se* Fidei; adhuc Suarius admittit sæpius satisfacere debere Fideles ei præcepto. Etenim ei præcepto *per se* Fidei satisfaciunt, dum eliciunt actum Fidei ex præcepto aliarum virtutum, vt constat ex prænotatione 3. proxime præmissa; sed Suarius admittit, sæpius elicere debere Fideles actum Fidei ex præcepto *Religionis, charitatis, & spei*; per quod sufficienter impletur hoc præceptum *per se* Fidei: ergo Suarius docet, quod debent satisfacere Fideles sæpius præcepto *per se* Fidei. Ergo falsum est, quod Suarius doceat hanc propositionem damnatam: *satis est, actum Fidei semel in vita elicere.*

Hozes.
Azor. 45. Idem Hozes ibid. attribuit P. Ioanni Azor eandem propositionem damnatam, cuius sententiam refert in hæc verba: Azor t. 2. lib. 8. cap. 27. q. 8. asserit, hominem iam iustificatum non teneri ad eliciendum actum Fidei.) sed revera fallitur Hozes. Nam, vt constat ex disert. 6. cap. 1, vbi retuli expressa verba P. Azor, distinguit duplicem obligationem Fidei. Aliam, vt est medium iustificationis; & aliam, vt est præceptum virtutis Theologicæ. Primo modo dicit, hominem iam iustificatum

non teneri ad eliciendum actum Fidei; secundo modo teneri utique pro varijs temporum differentijs: tum cū insurgunt tentationes contra Fidem; tum etiam in varijs circumstantijs, in quibus tenemur confiteri Fidem exterius; quæ confessio (vera, & non ficta) fieri non potest sine actu interno Fidei.

ARTICVLVS II.

Proponitur conclusio, & referuntur Authores illi suffragantes.

SYMMARIVM.

Tenentur Fideles ad eliciendos frequenter actus Fidei. n. 47.

Suffragatur P. Suarez. num. 47.

Et alij Authores. num. 48. & seqq.

46. **E**Go tamen censeo, præceptum Fidei, ultra tempora relata, obligare ad eliciendos frequenter actus Fidei. Et ita quamvis non sint alia tempora per se determinata, in quibus instet hoc præceptum Fidei; tenetur tamen Fidelis ad eliciendos actus Fidei frequenter, ita vt si diurno tempore cessaverit advertenter ab illis eliciendis, peccabit mortaliter.

47. Hanc conclusionem sufficienter insinuat P. Suarez disp. 13. de Fide sect. 2. num. 6. Nam vt probet dari præceptum per se obligans ad eliciendos actus Fidei, sic ait: (Huiusmodi cognitio (Fidei) est per se necessaria ad perfectionem status hominis Christiani, vt Christianus est, nimirum vt sit proxime aptus & bene instructus ad Christiane vivendum. Ad hoc autem tenetur homo ex aliquo præcepto; & non alicuius alterius virtutis particularis: ergo maxime Fidei.)

Rr dci.)

dei.) Si ergo assensus Fidei est per se necessarius ad Christiane vivendum; & Christiane vivere, dicat continuationem quamdam, & frequentiam operum Christianorum; sicut homo tenetur ad Christiane vivendum, ita ad eliciendos frequenter actus Fidei.

Lug. Car. 48. Idem videtur insinuare Lugo Cardinalis disp. 13. de Fide sect. 2. num. 45. dum ait: [Cum non possit homo sine Fide servare legem Dei per longum tempus, consequens est, ut ad illam servandam debeat etiam Fidei actus exercere.] Itaque non potest servare legem Dei ad longum tempus sine exercitio actuum Fidei, ideo non potest licite esse ad longum tempus sine eiusmodi exercitio. Et quavis Lugo dicat, id non procedere ex obligatione Fidei per se, sed ex obligatione aliarum virtutum; id tamen non est contra conclusionem traditam, ut dicam art. 4. Deinde cum Fides extrinsece sua ratione ordinetur ad dirigendas operationes supernaturales, potest dici, quod propria obligatio orta ex ipsa Fide est ministrare lucem ad operationes supernaturales. Itaque aliud est, quod præceptum per se eliciendi frequenter actus Fidei impleatur ex præscripto aliarum virtutum; & aliud quod antecederet ad præcepta aliarum virtutum præceptum Fidei obliget, ad habendum in intellectu eam lucem, qua possit dirigere ad reliqua præcepta implenda. Nam ad hoc secundum obligat præceptum Fidei, quamvis id sufficienter impleatur ex præscripto aliarum virtutum, ut mox dicam.

Tap. 49. Eandem conclusionem insinuat, imo & affirmare videtur Illustriss. Archiepiscopus Hispalensis Petrus de Tapia tom. 2. Caten. moral. lib. 1. quest. 2. art. 2. num. 6., ubi cum retulisset opinionem aliquorum assensentium, præceptum Fidei per se

obligare ad eliciendum actum Fidei saltem semel in anno, subiungit: [Hæc autem supervacantia non videtur admittenda, & maxime in exercitio virtutis admodum vili, & necessario ad vitam spiritualem nutriendam, & conservandam. Nec videtur verosimile, Christum in institutione legis Fidei adeo longum tempus præfixisse.] Ex quo dicendi modo satis clare significat, præceptum Fidei obligare, quantum requiritur ad vitam spiritualem Christiani hominis nutriendam, & conservandam.

50. Pro eadem conclusione videtur stare Lumbier tom. 2. sum. Hisp. in fragmento ult. in explicatione 1. propositionis damnatæ ab Alexandro VII. num. 709., ubi loquens de præceptis trium virtutum Theologicarum hæc verba habet fideliter translata in latinum sermonem: (An ratione præceptorum affirmativorum de eisdem virtutibus obligent, mihi fit incredibile, non obligare aliàs sapius in decursu vite; cum sint actus nobilissimi, & nequaquam difficiles Christianis quoad exercitium; saltem ad credendum omnia, quæ credit Sancta Mater Ecclesia, & non solum sunt faciles, sed & frequentissimi. Sed mihi difficile est determinare tempus; & ita frequenter debent elici; quia ex frequentia, & repetitione tui erimus circa inveniendum tempus obligationis.) Hæc Lumbier.

ARTICVLVS III.

*Probatnr conclusio ex Scripturis,
& SS. Patribus.*

NON EGRET SVMMARIO.

51. **P**robatnr ex Sacra Scriptura. Ad Roman. c. 1. dicitur: *Iustus ex Fide vivit.* Et id repetit Apol.

Apostolus ad Galat. c. 3. & ad Hebr. cap. 10. & desumpsit ex hac cap. 2. & ipsa Apostoli repetitio magnam emphasis importat, denotatque, in ijs verbis magnam doctrinam contineri. Cuius sensus est; quod Fides necessaria est ad nutriendam, & conservandam vitam spiritualem; sicut necessarius est cibus ad nutriendum, & conservandum corpus; sed quod necessarium est ad nutriendam vitam (corporalem, vel spiritualem) necessesse est, quod frequenter adhibeatur: ergo necessarium est (scilicet necessitate præcepti) frequenter adhibere actus internos Fidei.

52. Dixi necessitate præcepti: quia necessitas præcepti vrget, sicut ad vitam Christianam nutriendam, & conservandam, ita etiam ad ponendum media nutriendæ, & conservandæ eius vitæ. Ex quibus valde præcipuum medium est exercitium actuum Fidei; cum *iustus ex Fide vivat.*

53. Probatur secundo. Nam S. Paulus Corinthios alloquens in Epist. 1. cap. 16 ait: *Vigilate, stete in Fide.* Hæc autem vigilantia permanentiæ Fidei non salvatur proprie in solo habitu; vigilantia enim dicit actuale exercitium, & simul persistentiam cum frequentia actuum.

54. Probatur tertio ex verbis Christi D. Luc. cap. 12. *Sint lumbi vestri præcincti & lucernæ ardentes in manibus vestris.* Nam lucernæ nomine designatur Fides iuxta S. Ambros. in cap. 12. Lucæ. vbi sic ait: *sint autem lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes. Et ideo quia nox est dies huius vitæ, Lucerna est necessaria.* Et Paulo ante ad caput 11. dixerat. *Lucerna enim Fides est, iuxta quod scriptum est: Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine. Verbum enim Dei Fides nostra est, verbum Dei lux est, lucerna est Fides.* Et in Psalm. 113. Sermon. 14. agens

de virginibus prudentibus; & fatuis ait: *Quibus oleum non defuit, nec Lumen Fidei defecit; sed cum lampadibus in locum nuptiarum introire meruerit. Ideo & tu habeto lucernam ardentem, vel lucentem facem. Si enim neque lucerna, neque lapas tua luceat, stulta virgo ducèris, nec introibis in thalamum sponsi tui superioris, sed remanebis in tenebris cæcitatatis.* Censet ergo S. Ambrosius oportere, quod semper luceat lucerna Fidei, ne excludamur à nuptijs æternis. Quod late prosequitur ibidem. Idem habet Arnobius in Psal. 104.

Arnob.

55. Cum autem dicit Ambros. debere nos semper esse paratos, & vigilantes, habentesque lucernas in manibus, satis clare denotat continuationem habendi lucernæ. Fides enim est lucerna data ad dirigendas actiones vitæ Christianæ, & ideo S. Petrus Epist. 2. cap. 1. ait: *Habemus firmiorem Propheticum sermonem, cui benefactis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco.* Ex mente ergo S. Petri oportet attendere doctrinæ Fidei. Quomodo autem illi attendunt, qui longo tempore desistunt ab hac attentione? Vt ergo dicantur attendere huic lucernæ, oportet frequenter elicere actus Fidei. Et ita S. Laurentius Iustinianus de ligno vitæ cap. 2. ait: *Ipsa quoque Fides, sicut sol in meridie, ita fulget in mente.* Et Origenes in Job appellat Fidem *Solem vibrantem super faciem terræ.* Sicut ergo necessaria est lucerna in nocte ad actiones materiales dirigendas; ita Fides ad dirigendas operationes vitæ Christianæ.

S. Lat. Iustin.

Orig.

56. Et hoc exemplo probari potest, non solum esse obligationem elicendi actus Fidei frequenter, sed etiam hæc obligationem oriri à præcepto Fidei *per se* obligante. Nam sicut, cum pater familias iubet, accendi lucernam, quæ illuminet domum

Rr 2 noc.

nocturno tempore pro comodo vniverſali domesticorum; & ſi neceſſaria ſit pro quærenda drachma, quæ caſu fortuito amittitur; non propterea dicitur, iuſſionem Patris familias de accendenda lucerna eſſe indirectam propter inveniendam drachmam; ſed eſſe lucernæ per ſe, quia per ſe utilis eſt ad vniverſale commodum domesticorum. Ita cum Chriſtus D. iubet accendi lucernam Fidei pro ſpirituſuali comodo domesticorum ſuorum, non dicitur id præceptum eſſe per accidens reſpectu huius, vel alterius virtutis; ſed præcipit Fidem per ſe tamquam ex conceptu ſuo ordinatam ad commodum vniverſale Fidelium, in ordine ad exercendas operationes ſupernaturales.

ARTICVLVS IV.

Argumentis a ratione firmatur conſuſio.

SUMMARIVM.

Multa occurrunt occaſiones, in quibus tenemur habere Fidem verbis Dei, propter reverentiam debitam. n. 57.

Difficillimum eſt perſiſtere diu abſque peccato mortali ſine exercitio actuum Fidei. n. 58.

Obiectio ſolvitur. n. 59. & 60.

Magna pars vite Chriſtiana conſiſtit in actibus Fidei. n. 62.

Ad præceptum per ſe Fidei pertinet ea cognitio, quæ ex ſe ordinatur ad perfectionem hominis Chriſtiani. n. 63.

57. **P**Robatur quarto à ratione. Quoties nobis proponitur, obiectum aliquod eſſe à Deo revelatum, reverentia debita locutioni Dei poſtulat cultum illum intellectualē,

qui conſiſtit in habendo Fidem eiſmodi dictis; vt optime docet Lugo ^{Lugo.} Card. diſp. 13. de Fide ſect. 2. num. 28. Sed plurimæ occurrunt occaſiones, in quibus cuilibet Fidei proponitur obiectum revelatum à Deo, vt conſtabit ex infra dicendis: ergo in pluribus occaſionibus, atque adeo frequenter, tenemur exercere actus internos Fidei.

58. Probatur quinto. Fidelis non poteſt diu permanere abſque peccato mortali, ſine exercitio actuum internorum Fidei; vt docuit etiam ipſe Lugo ibid. ſect. 3. ^{Lugo.} Cum enim attenda hominis fragilitate, difficillimum ſit longo tempore conſervari ſine peccato mortali; ſolum veritates Fidei, & promiſſiones Divinæ poſſunt hominem contineri in ſtatu gratiæ: ſed vi præcepti Divini homo tenetur continere ſe in ſtatu gratiæ: ergo vi præcepti Divini tenetur ad non differendum longo tempore actus internos Fidei.

59. Dices, hoc argumento probari, teneri hominem ad exercendos frequenter actus Fidei, non ex vi præcepti Fidei, ſed ex vi obligationis continendi ſe in ſtatu gratiæ.

60. Reſponderur, concedendo, hoc argumento probari obligationem exercendi frequenter actus Fidei: quæ quidem argumentatio abſtrahit ab eo, quod hæc obligatio procedat à præcepto per ſe Fidei, aut ab alio præcepto.

61. Probatur ſexto, ex P. Suariorum ^{Suar.} cit. Actus interni Fidei frequentes maxime neceſſarij ſunt ad vitam Chriſtianam exercendam: ſed tenemur vitam Chriſtianam exercere: ergo tenemur elicere frequenter actus internos Fidei.

62. Dices iterum, id non oriri ex præcepto virtutis Fidei, ſed ex præceptis aliarum virtutum, quibus obligamur ad vitam Chriſtianam du-

cedam Respondetur primo, vt in argumento præcedenti. Responde- tur secundo, magnam partem vitæ Christianæ consistere in credendo: nam vita Christiana est exercitium virtutum, inter quas prima virtus est Fides. Et ita præceptum Fidei per se obligat ad eam partem vitæ Chris- tianæ, quæ consistit in credendo.

Suar. 63. Respondetur tercio ex P. Suario disp. 13. de Fide sect. 2. num. 6. ad præceptum per se Fidei perti- nere eam cognitionem, quæ ex se ordinatur, & per se requiritur ad perfectionem status hominis Chris- tiani: nam cum is ordo vniuersalis sit de ratione intrinseca cognitionis Fidei, dum per se præcipitur Fides, necesse est, quod præcipiatur cum eo ordine vniuersali ad statum ho- minis Christiani. Respondetur quar- to, vt in num. 57.

ARTICVLVS. V.

Solvitur quedam obiectio.

SYMMARIVM.

- Obiectio proponitur num. 64.*
- Plurime dantur occasiones in qui- bus exercetur actus Fidei. num. 65.*
- Præceptum per se actuum Fidei suf- ficienter impletur per actus Fidei, qui sunt ex motivis aliarum vir- tutum. num. 67.*
- Præceptum per se audiendi Missam sufficienter impletur, licet audia- tur ex motivo alterius virtutis. Ibidem.*

64. **O**bjicies, hanc conclusio- nem, quæ ad fruit obli- gationem præcepti divini eliciendi frequenter actus internos Fidei su- pernaturaalis, esse perniciosam cons- cientiis; vt pote quæ excitare pote-

rit nimiam scrupulorum anxietate- tem; nam tertio quoque gradu Fi- deles timorati considerantes præcep- tum divinum de frequentia actuum Fidei, dubitabunt, an singulis heb- domadis, vel diebus, imo vero an singulis horis teneantur iure divino ad cuiusmodi actus eliciendos: quod valde noxium erit conscientijs. Deinde nimia scrupulorum formidi- ne angentur, dum discutient cons- cientiam ad recipiendum Pæniten- tiæ Sacramentum; debent enim confiteri omissionem eorum actuum, quibus frequentia defuit. Deinde cum non determinetur, quanta de- beat esse hæc frequentia, vnusquis- que ex magnitudine, aut mediocri- tate sui timoris, plura, vel pauciora peccata sibi imputabit. Quæ omnia absurda sunt, & minime ad praxim deducenda.

65. Respondeo, nihil curan- dum esse de hoc scrupulo; nam pra- xis communis Fidelium est elicere frequentissime actus Fidei. Omnibus diebus festis audiunt Missam, & in illa adorant Eucharistiam: quomo- do possunt adorare eam, nisi credant, Christum esse realiter præsentem? Idem contingit, dum obviam fiunt Sacerdoti deferenti Eucharistiam ad infirmos: idem dum intrant Eccle- siam, & reverentiam exhibent Sa- crario, vbi Eucharistia reposita est. Deinde post vesperum ante lucis terminum, pulsan- tur campanæ, vt Fideles recitent ter salutationem An- gelicam in memoriam. Annuncia- tionis Beatae Mariæ: ergo quando non recordentur Annunciationis (quod forte rarum est) quomodo attente salutabunt B. Mariam, nisi credant illam esse in caelis, & exaudire orationes nostras? Deinde nocte pro- cedente, communis consuetudo Ec- clesiarum fert, pulsari campanas, vt moncatur Fideles de oratione
pro

pro animabus Purgatorij: quomodo ergo Fideles orabunt pro illis, nisi actualiter credant, esse Purgatorium, & animas illic detentas pro satisfactione peccatorum? Qui frequenter accedunt ad Sacramentum Pœnitentiæ, & Patres familias, qui mittunt filios, famulos, servos ad illud recipiendum; quomodo id præstabit, nisi tunc credant, esse in Ecclesia per id Sacramentum remissionem peccatorum? De recipientibus Eucharistiam, idem dicam, ac supradixi de adorantibus. Communis consuetudo maioris partis Fidelium est recitare Rosariû Beatæ Mariæ: qui autem illud recitant, credunt, Beatam Mariam esse in cœlis, & exorari à Fidelibus. Præterea commune est Fidelibus intrare in Ecclesias, & in illis non solum adorare Eucharistiam, sed etiam orationes offerre, reverentiam exhibere sanctis, ad esse Divinis officijs; que omnia præstari non possunt sine multis actibus Fidei. Tandem Fideles frequenter recitant symbolum Apostolorum, orationem Dominicam &c. quæ sine actibus Fidei fieri non possunt.

66. Dices primo, illos actus Fidelium, quos supra memoravi, qui sine actibus Fidei fieri non possunt, potius procedere à præcepto aliarum virtutum, quam à præcepto Fidei: nam actus Fidei, qui requiritur ad adorandam Eucharistiam, videtur potius oriri à præcepto Religionis, quam à præcepto Fidei.

67. Sed contra est. Nam lex Divina, quæ per se præscribit actus Fidei, qui eliciuntur ex motivis aliarum virtutum. Quod manifestum est in alijs præceptis. Obligatio audiendi Missam in die festo oritur per se ex præcepto virtutis Religionis: demus ergo, quod Titius afflictus tentatione luxuriæ sibi persuadet, reme-

dium tentationis consistere in audiendo Missam, propter aliarum similium occasionum experientiam; & ideo in die festo procedit ad audiendum Missam ex motivo minuendæ tentationis. Numquid in eo casu non adimplevit præceptum audiendi Missam in die festo? Vtique adimplevit. Et ratio est: quia præceptum audiendi Missam datum ex motivo Religionis non prohibet, quod audiatur ex alio motivo, sed solum præcipit, quod audiatur; & dum auditur ex quocumque motivo, præceptum impletur: quia motivum se tenet ex parte præcipientis, non vero ex parte implentis præceptum.

68. Sic contingit in præcepto Fidei, quod licet præcipiat exercitium frequens actuum Fidei per se, sufficiënter impletur hoc præceptum, licet eliciantur actus Fidei ex præscripto, aut imperio aliarum virtutum. Nam licet præceptum per se Fidei sit ex ipso motivo Fidei, non prohibet quod eliciantur actus Fidei ex præscripto, aut imperio aliarum virtutum; sed ex quocumque motivo eliciantur actus Fidei, impletur illud præceptum. Vide quæ supra dixi de præcepto charitatis disert. 6. cap. 2. art. 2. num. 14.

ARTICVLVS VI.

Altera instantia solvitur.

SVMMARIVM.

*Alia instantia proponitur. num. 69.
Credere ex motivo Fidei, idem est, ac credere ex motivo Divinae auctoritatis revelantis. n. 70.
Et unde proveniat, quod aliquando non advertamus, elicere nos actus Fidei. n. 71.
Ex eo quod credunt firma adhesionem ad obiectum, colligitur esse per actus Fidei. n. 72. An*

An possint elici actus Fidei sine recordatione obiecti motivi Fidei, quod praecessit? n. 73. & 74.

An praefati actus sint virtualiter actus Fidei, num. 75.

An actus Fidei pendeant à revelatione actualiter cognita? num. 76. & seqq.

Nullus actus utilis ad salutem fit, quin procedat ab actu Fidei. Et quid inde pro conclusione? num. 79.

An eadem sententia probetur ex eo, quod nullus adultus peccator iustificetur sine actu Fidei, num. 80. & seqq.

Quid inferatur ex supradictis, sub disiuncto colligitur, num. 84.

69. **D**ices secundo, eos ut in plurimum non esse actus supernaturales Fidei: quia ad illos eliciendos non sufficit, quod affirmant obiectum materiale; sed quod expresse illud credant propter auctoritatem Dei revelantis, plerumque autem, ea omnia, quae relata sunt, credunt, non recordati revelationis Divinae.

70. Sed contra est. Nam licet non recordentur revelationis Divinae, credunt ea omnia tamquam de Fide, & tanquam determinati ex motivo Fidei: credere autem sub his terminis, *ex motivo Fidei*, idem est, atque credere ex auctoritate Dei revelantis, cum motivum Fidei nihil aliud sit, quam auctoritas Dei revelantis. Qui autem putant, se non elicere formaliter actus Fidei supernaturalis, vel non credere expresse propter auctoritatem Dei revelantis; ideo est, quia non reflectunt supra proprios actus; si enim reflecterent, & cogitarent, quid determinavit illos ad adorandam Eucharistiam &c., deprehenderent, se determinatos fuisse ex motivo Fidei.

71. Pro quo sciendum est, quando aliquid cogitavimus, postea solere venire in memoriam, aliquando solum obiectum materiale, aliquando etiam obiectum motivum, aliquando etiam ipsum actum intellectus. De hoc dixit Aristoteles, illum frequenter reflecti supra se ipsum, & consequenter producere speciem sui ipsius, & ideo mediante tali specie solere nos recordari ipsius cogitationis. Idem contingit circa obiectum motivum; aliquando enim intellectus agens producit speciem talis obiecti motivi, propter quam postea recordamur illius; aliquando vero, iuxta modum tenuis attentionis, producitur species valde remissa obiecti motivi, & ideo aliquando illud non redit in memoriam. Et aliquando etiam ipse actus intellectus non reflectit supra se ipsum; & ideo aliquando non recordamur ipsius cogitationis. Ex his colligitur, saepe contingere, quod credamus mysterium ex motivo Fidei; & postea non recordemur, an illud crediderimus ex motivo Fidei.

72. Confirmatur. Nam qui ea omnia obiecta relata credunt, illa credunt cum omnimoda certitudine, & firmissima adhaesione ad obiectum: sed non datur haec certitudo, & firmitas adhaesione intellectualis, nisi detur aliquod motivum firmissimum, & infallibile. ergo cum id credunt, non aliter id praestant, nisi determinati ex aliquo motivo firmissimo. Et cum non detur aliud, nisi motivum Fidei, utique ex motivo Fidei credunt, & certissime credunt.

73. Praeterea aliquis forte respondere posset, quod quamvis Fideles non recordentur tunc auctoritatis Divinae revelantis, aut motivi Fidei; actus illos, quibus credunt ea obiecta materialia, determinari ex motivo

tivo Fidei, atque adeo esse actus supernaturales Fidei. Et quidem hoc contingit in scientijs naturalibus, quod propter præmissas evidentes eliciatur conclusio evidens, & intellectus maneat firmus circa obiectum materiale eius conclusionis: procedente autem tempore cum eadem firmitate assentitur intellectus obiecto eius conclusionis, quamvis pro tunc non recorderetur obiecti præmissarum: quia habet memoriam firmitatis, qua præstitit assensum obiecto conclusionis; quod sit media specie intellectuali, quæ generata est vi eius conclusionis firmiter adhærentis obiecto. In quo casu, negari non potest, quod illa firmitas, qua adhæreo obiecto conclusionis, procedit ex eo motivo præmissarum, quamvis actualiter non recorder talis obiecti. Sæpius etiam contingit, quod inquiram decisionem quæstionis moralis. V.g. & cum ex vrgenti fundamento cognoscam, quid in ea quæstione tenendum sit; postea oblitus fundamenti illius, teneam firmiter resolutionem quæstionis, quia licet oblitus fundamenti illius in individuo (vt ita dicam) tamen in generali recordor, me habuisse fundamentum vrgens ad illam persuasionem. In quo casu illa conclusio sine dubio habetur ex determinatione illius fundamenti, quavis absque individuali memoria illius.

74. Sed numquid possumus similiter discurrere circa actus Fidei supernaturalis, ita vt sine memoria actuali revelationis Dei assentiamur obiecto materiali, concurrente specie supernaturali generata circa cognitionem obiecti materialis, munitam sua firmitate? quæ cognitio videtur esse determinata ex motivo Fidei diuinæ; cum ea certitudo cognitionis circa obiectum materiale non possit aliunde provenire, nisi ex mo-

tivo Fidei, & ex pia affectione supernaturali, & memoria piæ affectionis prius habitæ.

75. Scio eiusmodi actus cognoscentes ita obiectum materiale fidei solere dici ab Authoribus, esse virtualiter actus Fidei. Neque negari potest, eos actus, qui eliciuntur, circa veritates, quas quis didicit, & comparavit in schola Fidei, quamvis actualiter desit memoria revelationis diuinæ, esse saltem virtualiter actus Fidei. Nam vt dicam infra, actus formalis Fidei continetur in illis tamquam in effectu. Sed restat adhuc difficultas, an illi actus, qui sunt virtualiter actus Fidei, sint veri actus Fidei, quales præcepto diuino iubentur; & procedant ab habitu Fidei supernaturalis.

76. P. Petrus Hurtado disp. 8. de Fide per totam agit hanc quæstionem, an actus Fidei pendeat à revelatione actualiter cognita, & sect. 2. ait: [Hac in parte quicquid proferatur, vetusto carebit Authore: quia quæstio recens nascitur à Parente etiam recente. Eam quæstionem in vtramque partem disertabor: rem in medium proferens, quam vos sui nominis pondere penditote.] Supponit autem in sect. 1. sicut reliquæ cognitiones producunt in intellectu speciem sui obiecti, ita etiam actus Fidei supernaturalis producere speciem sui obiecti supernaturalem. Et consequenter quando intellectus inquit: [Quidquid Deus dicit, est verum; Deus dicit, Verbum Diuinum incarnatum esse: ergo verum est, quod Verbum Diuinum est incarnatum.] tunc in intellectu ea conclusio producit seorsim speciem supernaturalem mysterij Incarnationis.

77. Deinde sect. 2. proponit argumenta, quæ probare videntur, eos actus supernaturales, qui affirmant mysterium Incarnationis seorsim, quia

quā actualiter attingant authoritatem, aut revelationem Dei, non esse actus Fidei supernaturalis, neque pertinere ad habitum Fidei. Eiusmodi autem argumenta in eo vertuntur ordine, quod assensus Fidei essentialiter respicit motivum authoritatis, & revelationis Divinae: ideoque actus isti, qui non attingunt actualiter id motivum, excludi debent à numero actuum Fidei.

78. Præterea in sect. 4. conclus. 2. ait: [Non repugnat, Fidem solam (*id est, solum habitum Fidei*) amplecti ea omnia obiecta (*scilicet, obiecta materialia Fidei scorsim ab obiecto motivo*) Quia cum radicaliter pendeant ab Authoritate, & testimonio Dei, omnes illi dicuntur actus credendi formaliter, aut radicaliter. Dico tertio, probabilius esse, sola Fide exerceri omnes illos actus. Nam communis theologorum assensus soli Fidei adscribit omnes actus, quoquo modo pendentes à revelatione Dei] Hæc P. Hurtado. Et quidem videtur negari non posse, Fidelem elicere actum Fidei, quando attente recitat symbolum Apostolorum, *Credo in Deum Patrem omnipotentem, &c.* Quamvis tunc expresse non recordetur revelationis Divinae: quia iste actus procedit ab specie supernaturali generata ex alia cognitione, quæ habuit pro motivo authoritatem, & revelationem Divinam.

79. Est & aliud Fundamentum, quo videtur efficaciter probari, hos actus, qui modo dicto procedunt radicaliter à motivo Fidei, pertinere ad habitum Fidei, & esse proprie, & strictè actus Fidei. Est enim doctrina S. Augustini (quam optime explicat, & propugnat Lugo Card. disp. 12. de Fide sect. 2. & 3. P. Suarez disp. 12. de Fide sect. 2. num. 8. qui refert pro hac doctrina S. Augusti-

num in pluribus locis operum eius) nullum fieri actum honestum, & vtilem ad salutem æternam, qui non procedat ab actibus Fidei. Cum ergo quis adorat Eucharistiam, sine memoria authoritatis Dei revelantis hoc mysterium, credens tamen præsentiam realem Christi Domini, utique elicit actum supernaturalent adorationis: ergo ille actus, quo credidit præsentiam realem Christi D. quamvis sine memoria revelationis, vere est actus Fidei; quatenus scilicet mediate ortum habuit à motivo Fidei, scilicet ab Authoritate Dei revelantis.

80. Item est communis sententia Patrum, & Theologorum, sine actu Fidei nullum adultum peccatorem posse iustificari; quam doctrinam P. Suarez ubi supra dicit ab-
Suar. que errore in Fide negari non posse; durū autem videtur concedere, peccatorem, qui accedit ad Sacramentum Pænitentia, cum detestatione efficaci peccatorum, credens remissionem peccatorum obtineri per illud Sacramentum, quia pro tunc est immemor revelationis Dei, talem peccatorem non iustificari; cum tamen ille actus, quo credit, remitti peccata à Deo per id Sacramentum, mediate ortum trahat ab authoritate Dei revelantis.

81. Deinde Lugo Card. disp. 13. sect. 2. num. 51. videtur suffragari
Lugo. huic sententiæ, quatenus docens, ad administrandum, & recipiendum Sacramenta requiri actum Fidei præcedentem, id statuit his verbis: [Ego magis credo, in ijs omnibus intervenire debere aliquem actum Fidei, saltem implicitum, & in confuso, quatenus *ex memoria notitiæ per Fidem comparatæ* habet Fidelis intentionem ministrandi, vel suscipiendi Sacramentū, vel offerendi Sacrificium,] &c. Ecce ponit Cardinalis actum
Ss Fidei

Fidei ex memoria notitia per *Fidem comparata*: quæ verba significant actum credendi mysteria, productum per speciem intentionalem, quæ generata fuit à cognitione credente tale mysterium ex motivo Fidei. Et quamvis videatur ipse Lugo id negare disp. 1. num. 36., viderur tamen non loqui de hoc casu, quo cognita fuerit revelatio, & ex vi illius generata fuerit species intentionalis mysterij crediti; & per hanc speciem eliciatur actus mediate procedens ex motivo Fidei. Arguit enim contra Authores, qui dixerunt, necessarium esse, quod Deus revelaverit; non vero, quod vnquam cognoscatur revelatio.

82. Favet etiam huic doctrinæ experientia, qua Fideles solent experiri, quod pro tunc immemores revelationis antea cognitæ, credunt mysterium aliquod firmissime: quæ firmitas non potest aliunde provenire, nisi ex cognitione orta, licet non actualiter, radicaliter tamen à revelatione prius cognitæ. Actus autem firmissime credentes mysterium, quamvis absque actuali memoria revelationis, videntur habere eam qualitatem firmitatis, quæ videtur esse proprietas solius assensus Fidei; maxime quod is assensus numquam habeatur sine pia affectione voluntatis.

83. Sed quando quidem P. Hurta. tado nõ resolvyit omnino hanc quæstionem; sed solum ostendit maiorem inclinationem in hanc partem, quod isti actus sint Fidei Divinæ; ita neque ego resolvo: & quæstionem Doctoribus decidendam relinquo.

84. Nihilominus animadvertendum est, experientiam proxime propositam convincere vnum è duobus: vel quod illi actus, quibus credimus mysteria, dependentes mediate ab obiecto motivo Fidei, fiunt

ab habitu Fidei; vel quod tales actus immediate attingunt obiectum motivum Fidei; sed postea non recordamur, an fuerint elicitæ ex motivo Fidei propter rationem allatam initio huius articuli num. 70. & seqq. & in hoc secundum magis inclino.

DISERTATIO XII.

An Fidelis interrogatus de professione suæ Fidei, possit tacere?

CAPVT I.

Refertur propositio damnata, & opinioniones Authorum circa hanc quæstionem.

SUMMARIUM.

Negare Fidem semper est lethale, & hac negatio dupliciter contingit. num. 1.

Datur præceptum affirmativum confitendi exterius Fidem. Et hac confessio alia est materialis, & alia formalis num. 2.

An ei, qui interrogatur de Fide licet tacere? num. 3.

Prima sententia, esse peccatum lethale tacere, si ex silentio credatur non habere Fidem, vel hanc non esse veram, vel ex eo silentio alij in Fide titubent. num. 4.

Secunda sententia distinguit inter personam publicam, & privatam interrogantem de Fide. num. 6.

Tertia, quod nulla est differentia inter personam publicam, & privatam. num. 7.

Quarta, interrogatum de Fide à publica potestate posse tacere; quia inde non colligitur negare Fidem. num. 8. Quam